

VIEŠOSIOS POLITIKOS IR VADYBOS INSTITUTAS
PUBLIC POLICY AND MANAGEMENT INSTITUTE

**ŽINIŲ
EKONOMIKOS
FORUMAS**

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

EUROPOS SĄJUNGA
SANGLAUDOS FONDAS

Kuriame Lietuvos ateitį

LIETUVOS MOKSLO IR VERSLO SRIČIŲ BENDRADARBIAVIMO EFEKTYVUMO BEI FINANSAVIMO GALIMYBIŲ KOORDINAVIMO VERTINIMO PASLAUGŲ GALUTINĖS VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA

2011 m. gruodžio 20 d.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos užsakymu parengė VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir asociacija „Žinių ekonomikos forumas“ pagal 2011 m. gegužės 6 d. Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimo paslaugų pirkimo sutartį Nr. 8-176

„Šalies ekonomikos integralumo lygis parodo, kad esame Europos Sąjungos vidutiniokai, todėl turime glaudžiau bendradarbiauti tarpusavyje ir stipriau įsitraukti į pasaulinius vertės kūrimo procesus. [...] Sumani ekonomika turi sudaryti galimybes maksimaliai atsiskleisti svarbiausiam Lietuvos ištekliui – kūrybingiems, inovatyviems, atsakingiems ir versliems žmonėms“.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“

ĮVADAS

Europos Komisijos prezidentas J. M. Barroso 2011 m. vasario mėn. pranešime pabrėžė¹, kad, nepaisant ilgamečių investicijų į mokslinius tyrimus, Europos Sąjungai (toliau – ES) vis dar „geriau sekasi eurus versti žiniomis negu žinias eurus“ dėl menko finansinių išteklių prieinamumo naujai besikuriančioms inovatyvioms įmonėms, teisinės ir mokestinės aplinkos paskatų trūkumo, šiandienos poreikių neatitinkančio teisinio reguliavimo ir procedūrų komercinant žinias, mokslo, studijų ir verslo sektorių sąveikų trūkumų. Todėl viena svarbiausių ES strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų Inovacijų sąjunga ragina sutelkti išteklius ir ieškoti naujų būdų, kaip paskatinti inovacijų kūrimą ir komercinimą visose srityse, ypač sprendžiant grėsmingiausias mūsų laiko problemas (angl. *grand challenges*), tokias kaip klimato kaita, senkantys energijos ištekliai, visuomenės senėjimas ir ligos. Neabejotinai moksliniai tyrimai ir inovacijos išliks vienu svarbiausių ES valstybių narių investicijų prioritetu naujuoju 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos įgyvendinimo laikotarpiu.

Lietuva iki 2030 metų ketina susitelkti kuriant sumaniąją ekonomiką – lanksčią, gebančią konkuruoti pasaulyje, kuriančią aukštą pridėtinę vertę, grindžiamą žiniomis, integralumu, verslumu ir socialine atsakomybe². Inovatyvus ir žiniomis pagrįstas verslas bei kūrybinga visuomenė yra šios ekonomikos pamatas. 2010–2011 m. kaip niekada aukštas prioritetas skirtas moksliniams tyrimams, technologinei plėtrai ir inovacijoms – patvirtinta Lietuvos inovacijų strategija 2010–2020 m., kurioje brėžiamos gairės naujos kartos inovacijų politikai Lietuvoje, ir ypač daug dėmesio skiriama geresniam „žinių trikampio“ įgyvendinimui praktikoje; įkurta Mokslo, technologijų ir inovacijų agentūra (toliau – MITA). Nuo 2008 m. įgyvendinamas platus įvairių MTTP ir inovacijų skatinimo priemonių rinkinys srityse, už kurias atsako LR ūkio ministerija (toliau – ŪM) ir LR švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM). Šio rinkinio priemonėms įgyvendinti iki 2015 m. numatyta skirti iš viso iki 2,8 mlrd. Lt ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų. ŪM priemonėms įgyvendinti skiriama mažiau negu pusė šių lėšų – apie 1,1 mlrd. Lt. Dabartiniu laikotarpiu, rengiantis naujojo 2014–2020 m. laikotarpio priemonių programavimui, itin aktualu yra įvertinti įgyvendinamas mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (toliau – MTTP) ir inovacijų priemones siekiant, kad ateityje lėšos būtų panaudojamos kuo naudingiau.

Vertinimo apimtis

Šio **vertinimo objektas** yra ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų Ūkio ministerijos kompetencijai priklausančių inovacijų ir mokslinių tyrimų bei technologinės plėtros paramos priemonių sistema, skirta viešojo ir privataus sektorių ir jų bendradarbiavimo MTTP ir inovacijų srityse skatinimui, bei tam reikalingos infrastruktūros kūrimo ir (ar) plėtros panaudojimo efektyvumas, koordinavimas su kitais finansavimo šaltiniais, veiksmingumas, įtaka šalies inovacijų politikos įgyvendinimui. Vertintos priemonės ir programos: „Idėja LT“, „Intelektas LT“, „Intelektas LT+“, „Inoklaster LT“, „Inoklaster LT+“, „Inogeb LT-1“, „Inogeb LT-2“, „Inogeb LT-3“, „PRO LT“³, „Inovaciniai čekiai“, Aukštųjų technologijų plėtros programa (2007–2010 m.), Pramoninės biotechnologijos plėtros programa (2007–2010 m.), „Eureka“ ir „Eurostars“ programos, taip pat „Asistentas-3“, kurios atveju vertintas vienas projektas. Vertinimo laikotarpis – 2008–2011 metai.

¹ J. M. Barroso pranešimas, 2011 m. vasario mėn. Interneto svetainė <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/innovation_en.pdf>.

² Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (projektas). Interneto svetainė: <<http://www.lietuva2030.lt>>.

³ Įvadiniu laikotarpiu suderinta, kad „Inogeb LT-3“ ir „PRO LT“ priemonės nebus detalai vertinamos, nes vertinimo laikotarpio pradžioje nebuvo įgyvendinamų projektų.

Taip pat vertinimo objektas apėmė *institucinę* MTTP ir inovacijų finansavimo ir skatinimo sistemą, pirmiausia institucijas, dalyvaujančias įgyvendinant MTTP verslo ir inovacijų politiką: Lietuvos verslo paramos agentūrą (toliau – LVPA), Lietuvos inovacijų centrą (LIC), MITA. Siekiant pateikti bendrą MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimo institucinės sąrangos vaizdą, taip pat analizuota kitų institucijų (Lietuvos mokslo tarybos, Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA), Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro (toliau – MOSTA), Europos socialinio fondo agentūros (toliau – ESFA), VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ ir VŠĮ „Versli Lietuva“) veikla tiek, kiek ji yra susijusi su bendradarbiavimo MTTP ir inovacijų srityje skatinimu, MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimu.

Vertinimo uždaviniai

Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo **vertinimo tikslas** – išnagrinėti ir įvertinti ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų, skirtų viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo MTTP ir inovacijų skatinimui, poveikį ir įtaką šalies inovacijų politikos įgyvendinimui, jų panaudojimo efektyvumą (kaštų atžvilgiu), koordinavimo su kitais finansavimo šaltiniais veiksmingumą bei institucinės MTTP ir inovacijų finansavimo ir skatinimo sistemos tinkamumą, kompetenciją, veiklos efektyvumą ir verslo poreikių atitikimą, pateikiant rekomendacijas, kaip didinti šio bendradarbiavimo efektyvumą bei tobulinti MTTP ir inovacijų finansavimo ir skatinimo sistemą. Siekiant užsibrėžto tikslo numatyti keturi toliau pateikiami pagrindiniai **vertinimo uždaviniai** (iš jų vėliau iškelta apie 20 vertinimo klausimų).

1. Išnagrinėti, kokia apimtimi ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšos, skirtos bendradarbiavimui MTTP ir inovacijų srityse, prisideda įgyvendinant šalies inovacijų politikos tikslus, šių lėšų panaudojimo efektyvumą, koordinavimo su kitais finansavimo šaltiniais veiksmingumą, rezultatyvumą, nuoseklumą.
2. Įvertinti MTTP ir inovacijų paramos infrastruktūros⁴ efektyvumą, tęstinumą, gyvybingumą (tvaramumą), investicijų į infrastruktūrą efektyvumą, galimas verslo pritraukimo į integruotus mokslo, studijų ir verslo centrus (slėnius) (toliau – slėniai) ir mokslo ir technologijų parkus (toliau – parkai) kliūtis, pateikti rekomendacijas dėl optimalių jų valdymo, veiklos organizavimo, bendradarbiavimo būdų, vaidmenų slėniuose ir santykių su kitais slėnių dalyviais, naujų verslo pritraukimo formų.
3. Įvertinti esamos institucinės MTTP ir inovacijų finansavimo ir skatinimo sistemos tinkamumą, kompetenciją, veiklos efektyvumą ir verslo poreikių atitikimą, pateikti rekomendacijas dėl sistemos tobulinimo. Pateikti rekomendacijas dėl galimos MITA vietos ES struktūrinių fondų paramos administravimo sistemoje, nustatyti galimus ryšius su kitomis MTTP ir inovacijų politiką formuojančiomis ir įgyvendinančiomis institucijomis.
4. Įvertinti 2007–2013 m. laikotarpio ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis finansuojamų priemonių, skirtų MTTP ir inovacijoms skatinti (toliau – priemonės), pakankamumą ir tinkamumą esant skirtingoms ekonomikos būklėms (nuosmukio, pakilimo) šalyje, verslo poreikių atitikimą, ir, atsižvelgiant į išvadas, pateikti rekomendacijas dėl galimų naujų priemonių, ir kitų efektyvesnių finansavimo mechanizmų.

Vertinimą atliko VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas (toliau – VPVI) kartu su asociacija „Žinių ekonomikos forumas“. VPVI parengė vertinimo metodologinę dalį ir atsakė į 1, 3 ir 4 uždavinių vertinimo klausimus. Asociacija „Žinių ekonomikos forumas“ įvertino MTTP ir inovacijų paramos infrastruktūros efektyvumą (2 vertinimo uždavinys).

Vertinimo metodika

Atliekant vertinimą taikytas įvairių metodų arba mišrusis vertinimo būdas, apimantis šiuos pagrindinius kokybinius ir kiekybinius duomenų rinkimo ir analizės metodus: apklausas ir jų duomenų analizę (atliktos projektų vykdytojų ir inovatyvių Lietuvos įmonių apklauso); giluminiai interviu (atlikti 25 interviu su Lietuvos ir užsienio organizacijomis); Suomijos ir Nyderlandų patirties atvejo studijos; statistinių duomenų, rodiklių ir kitos priežiūros informacijos bei išlaidų kategorijų ir finansinių duomenų analizė; antrinių šaltinių (teisės aktų ir kitų dokumentų)

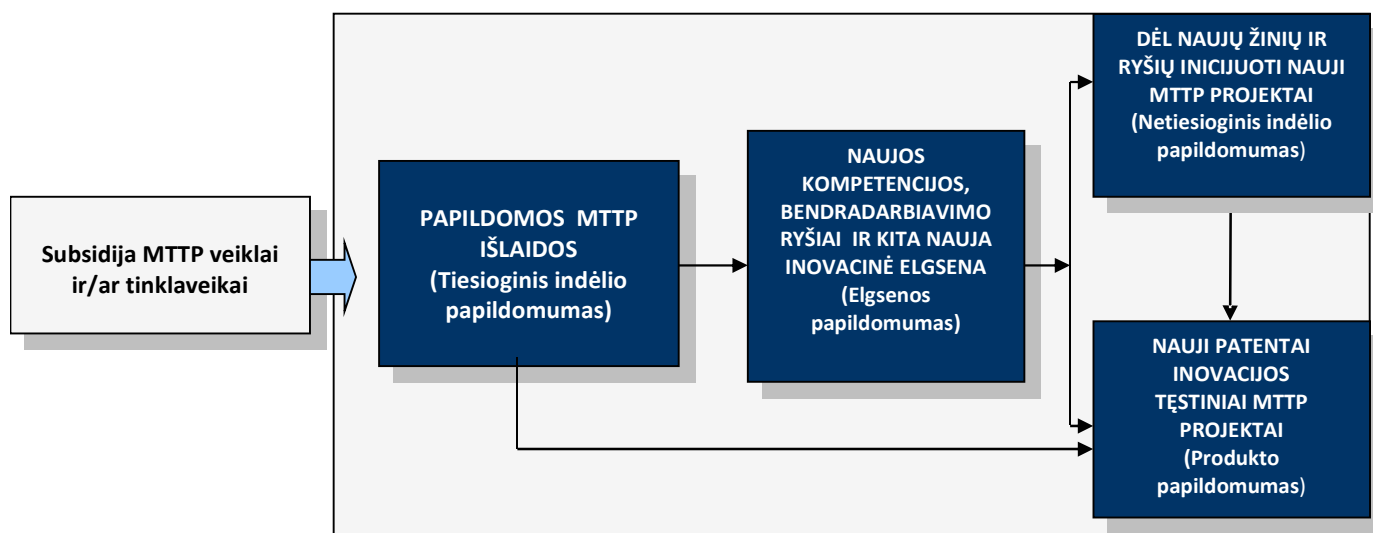
⁴ Remiantis technine specifikacija, inovacijų paramos infrastruktūra suprantama kaip institucijų (MITA, mokslo ir (ar) technologijų parkai (MTP), inovacijų centrai, technologijų perdavimo centrai ir pan.), teikiančių paslaugas, skatinančias įmonių inovacinę veiklą, mokslinių tyrimų rezultatų komercinimą, technologijų perdavimą ir pan., visuma.

analizė; taikyti duomenų analizės metodai: loginis modelis ir intervencijos priežastinės grandinės rekonstravimas, socialinių tinklų analizė su „UCINet“ programa, palyginamoji analizė, kiti vertinimo ir analizės metodai.

Šių metodų derinimas leido užtikrinti aukštesnį gautų duomenų patikimumą (įgyvendintas trianguliacijos principas): subjektyvios naudos gavėjų ir interviu respondentų nuomonės, atskleistos per apklausas ir interviu, lygintos su loginių modelių, palyginamosios užsienio patirties analizės ir kitų duomenų analizės metodų taikymo rezultatais.

Siekiant vertinti atskirų priemonių tipų rezultatus ir poveikį bendradarbiavimui MTTP ir inovacijų srityje, buvo naudojamas loginis modelis, grindžiamas indėlio, produkto ir elgsenos papildomumo principu (žr. 1 pav.). Papildomumo (angl. *additionality*) principas reiškia, kad valstybės subsidija pagrįsta, jeigu jos skyrimas turi įtakos tam, kad įmonė patiria papildomų MTTP išlaidų ir (ar) atsiranda nauja bendradarbiavimo elgsena, kuri be subsidijos nebūtų pasireiškusi visai ar būtų pasireiškusi gerokai mažesniu mastu. Taigi MTTP veiklą finansuojančių programų vertinimas turi atskleisti, ar subsidijų schemas turėjo įtakos naujos veiklos (išlaidų MTTP veiklai, elgsenos, bendradarbiavimo ryšių ir kt.) pokyčiams ir ar nebuvo finansuojama veikla, kuri ir taip būtų įvykusi valstybei neįsikišus (angl. *deadweight effect*).

1 pav. Inovacijų politikos indėlio, produkto ir elgsenos papildomumo loginis modelis.

Šaltinis: pagal (1) Davide Antonioli, Alberto Marzucchi (2010). The behavioral additionality dimension in innovation policies: a review; (2) Einar Lier Madsen, Tommy H. Clausen, Elisabet Ljunggren (2008). Input, output and behavioral additionality: concepts and relationships.

Priemonių, skirtų MTTP ir inovacijoms skatinti, intervencijos logikos pagrindas yra nevienareikšmis, jis apima kelis siekius. Pirmiausia tai siekis sumažinti įmonėse vykdomų mokslinių tyrimų kainą ir paskatinti naujas privačias investicijas į MTTP ir naujus MTTP projektus (*indėlio papildomumą*) bei turėti įtakos naujų produktų ir paslaugų sukūrimui arba jų patobulinimui (*produkto papildomumui*). Antra, ne mažiau svarbus siekis pakeisti įprastą įmonių elgseną ir padidinti inovacijų reikšmingumą jų strategijoje, naujus ilgalaikius ryšius su mokslo ir verslo partneriais, tinklų ir klasterių kūrimą, kitaip tariant – kurti *elgsenos papildomumą*.

PAGRINDINĖS VERTINIMO IŠVADOS

Šioje dalyje apibendrinami ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis 2008–2011 m. laikotarpiu finansuotų intervencijų, priskiriamų LR ūkio ministerijos kompetencijai, skirtų viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimui MTTP ir inovacijų srityse skatinti, bei institucinės MTTP ir inovacijų finansavimo ir skatinimo sistemos vertinimo rezultatai. Vertinimas buvo atliktas pagal tinkamumo, rezultatyvumo, efektyvumo, suderinamumo, pridėtinės vertės (papildomumo) kriterijus. Išvados suformuluotos atsakant į sutarties techninėje užduotyje apibrėžtus vertinimo klausimus. Jos struktūrinamos pagal keturis vertinimo uždavinius. Prieš formuluojant konkrečias išvadas pagal poreikį vertintojų nuožiūra pateikiamas trumpas metodologinis apibendrinimas.

1 vertinimo uždavinys

Pirmojo uždavinio vertinimo išvados apibendrinamos atsakant į šiuos klausimus:

Kaip priemonės prisideda įgyvendinant Lietuvos MTTP ir inovacijų politiką, kaip jų uždaviniai atitinka ES inovacijų politikos kaitos tendencijas? Kokia priemonių įtaka ir įgyvendinimo rezultatai?

Lietuvos inovacijų politikos uždaviniai atitinka ES inovacijų politikos kaitos tendencijas, tačiau kai kurie uždaviniai Lietuvoje ne tokie akivaizdūs arba jiems įgyvendinti nėra skiriama kritinė lėšų masė. Lietuvos inovacijų strategijoje (toliau – LIS), patvirtintoje jau įsibėgėjus dabartinio priemonių rinkinio įgyvendinimui, įtvirtinami kai kurie Europos Sąjungos inovacijų politikos prioritetus atspindintys pokyčiai: labiau pabrėžiamas MTTP ir inovacinės veiklos tarptautiškumas, išplėsta inovacijų sąvoka (netechnologinės, socialinės, viešosios, nukreiptos į paklausą ir vartotojų poreikius inovacijos), suteiktas esminis prioritetas verslumui. Tačiau šiuo metu Lietuvoje įgyvendinamos MTTP ir inovacijų priemonės dažniausiai vis dar yra *uždaros* kitų šalių įmonėms, mokslo ir studijų institucijoms, tyrėjams. Būtina labiau skatinti Lietuvos įmonių įsitraukimą į tarptautinius inovacijų tinklus, o viešojo sektoriaus programas atverti užsienio šalių tyrėjams ir kitiems specialistams, siekiant pritraukti juos dirbti Lietuvoje, skatinti jungtines studijų ir tyrimų programas su kitų šalių institucijomis (su sąlyga, kad sukurta nauda liks Lietuvoje). LIS atskirai neišskiriamos *paklausą inovacijoms* skatinančios priemonės (per viešuosius pirkimus, standartus, mokesčių lengvatas vartotojams ir kt.), nors mažoje šalyje rinkos dydis yra kertinis inovacijas ribojantis veiksnys. Šiuo metu įgyvendinamos politikos priemonės taip pat palyginti nedaug prisideda prie *verslumo skatinimo*, nors jau įgyvendinamos pirmosios iniciatyvos (technologijų inkubatoriai, „verslo angelų“ fondas, taip pat nefinansinės priemonės – pavyzdžiui, „mažosios bendrijos“ statusas ir kt.). ES jaunoms sparčiai augančioms įmonėms pažangiose technologijų srityse⁵ (angl. *yollies, gazelles*) skiria ypač daug dėmesio.

Visas ŪM ir ŠMM atsakomybės srityse įgyvendinamų priemonių rinkinys ir kiekviena priemonė atskirai tiesiogiai prisideda prie ES ir Lietuvos inovacijų politikos uždavinių ir tikslų. Daugiau negu pusės analizuotų MTTP ir inovacijų skatinimo priemonių ŪM ir ŠMM atsakomybės srityse uždaviniuose įvardijamas bendradarbiavimo MTTP ir inovacijų srityje skatinimas. Tačiau pagal faktiškai finansuojamas veiklas **didžioji dalis visų priemonių lėšų (apytiksliai apie 60 proc. arba apie 1,66 mlrd. Lt) yra skirta viešojo sektoriaus žinių bazei stiprinti**. Paskatų inovacijoms įmonėse kūrimui yra skirta apie 26 proc. priemonių lėšų; likusios lėšos (apytiksliai apie 14 proc. arba apie 396 mln. Lt) skirtos tiesiogiai mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti. LR ūkio ministerijos atsakomybės srityje esančių priemonių lėšos (apie 1,11 mlrd. Lt) yra skirtos kurti paskatas inovacijoms įmonėse (64,5 proc. visų priemonių lėšų), o likusieji 35,5 proc. (apie 396 mln. Lt) tiesiogiai remia mokslo ir verslo bendradarbiavimą skatinančias veiklas. Remiantis užsienio šalių patirtimi ir atsižvelgiant į tai, kad viešojo sektoriaus žinių bazė (ypač „kietoji“ infrastruktūra) iš esmės bus sukurta iki 2015 m., naujuoju programavimo laikotarpiu lėšų santykis turėtų keistis priešinga kryptimi – turėtų didėti investicijos į MTTP ir inovacinę veiklą. Gerokai didesnė lėšų dalis turėtų būti skiriama bendriems MTTP projektams, tyrimams komercinti, tarptautinei tinklaveikai ir paklausos inovacijoms skatinti.

LR ūkio ministerijos intervencijos MTTP ir inovacijų skatinimo srityje turės esminės teigiamos įtakos MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimui. Didžiausia tikėtina priemonių įtaka skatinant indėlio ir produkto papildomumą – pritraukiant naujas privačias investicijas į MTTP ir inovacijų projektus, kuriant ir tobulinant naujus produktus bei paslaugas. Įtaką indėlio papildomumui dar labiau sustiprino priemonių įgyvendinimas ekonominio nuosmukio laikotarpiu – tikėtina, kad be paramos daugelis projektų dėl smukusio finansinio įmonių pajėgumo tikrai nebūtų įgyvendinti. Išvadą pagrindžia mažas privačių investicijų išstūmimo efektas įgyvendintuose projektuose – tik 4 proc. projektų vykdytojų („Eureka“ ir „Inovacinių čekių“ priemonėse – apie 9 proc.) nurodė, kad ir be paramos tikrai būtų įgyvendinę projektus tuo pačiu mastu ir labai neveluodami.

⁵ Priešakinėmis (angl. *frontier*) technologijų sritimis laikomos tos sritys, kuriose sukuriamos technologijos, tikėtina, ateityje sudarys kitų technologijų pagrindą ir sparčiai plėtosis, tačiau šiuo metu plėtra dar tik įgauna pagreitį. Tokiomis technologijomis, pavyzdžiui, laikomos nanotechnologijos, biotechnologijos.

1 lent. Priemonių tikslų pasiekimo prognozės (iki 2015 m.).

Priemonė	Lėšų paskirstymas ir (ar) įsisavinimas	Kiekybiniai rezultatai	Kokybiniai rezultatai	Apibendrinimas: tikslų pasiekimo tikimybė
„Idėja LT“	Geras	Labai geras	Geras	Tikėtina, kad tikslai bus pasiekti
„Intelektas LT“	Labai geras	Labai geras	Labai geras	Tikslai tikrai bus pasiekti
„Intelektas LT+“	Geras–patenkinamas	Labai geras	Geras	Tikėtina, kad tikslai bus pasiekti
Aukštųjų technologijų plėtros programa	Labai geras	n. d.	Geras	Tikslai pasiekti
Pramoninės biotechnologijos plėtros programa	Labai geras	n. d.	Geras	Tikslai pasiekti
„Inovaciniai čekiai“	Labai geras	n. d.	Geras	Tikslai tikrai bus pasiekti
„Eureka“	Geras***	n. d.	Geras	Tikėtina, kad tikslai bus pasiekti
„Eurostars“	Labai geras	n. d.	Nepakanka duomenų	Nepakanka duomenų
„Inoklaster LT“	Patenkinamas	n. d.	Geras**	Patenkinamas–geras**
„Inoklaster LT+“	Patenkinamas	n. d.	Geras**	Patenkinamas**
„Asistentas-3“ (1 projektas)	Labai geras	Patenkinamas	Patenkinamas	Tikėtina, kad tikslai bus pasiekti
„Inogeb LT-1“	Labai geras	Labai geras *	Geras (2)	Tikslai tikrai bus pasiekti
„Inogeb LT-2“	Labai geras	n. d.	n. d.	Nepakanka duomenų
„PRO LT“****	Labai geras	n. d.	n. d.	Nepakanka duomenų

* Atsižvelgiant tik į tų kiekybinių tikslų pasiekimą, kuriuos, remiantis turimais duomenimis, buvo įmanoma ekstrapoliuoti.

** Priemonei keliamų rezultatų pasiekimas labai priklausys nuo to, ar bus panaudotos visos priemonei paskirtos lėšos.

*** Vertinta atsižvelgiant į atitinkamų priemonės „Intelektas LT“ projektų lėšų įsisavinimą.

**** Vertintas tik priemonės lėšų paskirstymas, bet ne jų įsisavinimas.

Remiantis vertinimo rezultatais, dauguma priemonių pasieks joms keliamus kiekybinius ir kokybinius tikslus. ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamų priemonių kiekybiniai tikslai daugeliu atveju bus viršyti. Pagrindine didesnių pasiekimų priežastimi laikytinas gana atsargus planavimas. Atliekant vertinimą abejonių kilo dėl priemonių „Inoklaster LT“ ir „Inoklaster LT+“ kokybinių tikslų pasiekimo. Viena vertus, priemonių tikslų pasiekimas priklausys nuo to, ar bus įsisavintos visos numatytos lėšos. Tuo metu, kai buvo atliekamas vertinimas, nauji konkursai dėl paraiškų teikimo buvo sustabdyti, paraiškų kiekis buvo didelis, tačiau sprendimų dėl lėšų paskirstymo nebuvo priimta. Antra vertus, dabartiniu laikotarpiu kokybinių tikslų, susijusių su mokslo ir verslo sąveikų skatinimu, pasiekimą „Inoklaster LT“, „Inoklaster LT+“ ir kitose mokslo ir verslo sąveikas skatinančiose priemonėse mažina sisteminiai verslo bendradarbiavimo su mokslo ir studijų institucijomis kliuviniai.

Apibendrinant kiekybinių tikslų pasiekimo ekstrapoliaciją tik keturiose priemonėse („Idėja LT“, „Intelektas LT“, „Intelektas LT+“ ir „Inogeb LT-1“), kurių projektuose vertinimo metu buvo pasiektų rezultatų, prognozuojama, kad iki 2015 m. gali būti pasiekti šie rezultatai: sukurta 619 naujų gaminių, paslaugų ar procesų prototipų; pateiktos 27 patentinės paraiškos; sukurtos 53 naujos technologinės įmonės; iš viso apie 1400–2150 įmonių pasinaudos priemonių projektų suteiktomis inovacijų paramos paslaugomis. Dėl šių paslaugų suteikimo bus sukurti nauji indėlio, produkto ir elgsenos papildomumo rodikliai. Įgyvendinant finansuotus projektus minėtose keturiose priemonėse iki 2015 m. bus sukurta / išsaugota apie 4 tūkst. terminuotų darbo vietų, o per trejus metus po projekto įgyvendinimo gali būti sukurta apie 700–1800 naujų ilgalaikių tyrėjų ir pagalbinio personalo darbo vietų. Tačiau prognozes naudoti reikėtų atsargiai. Viena vertus, akivaizdu, kad Veiksmų programų rodikliai buvo formuluojami pernelyg neambicingai. Antra vertus, pasiektų rodiklių ekstrapoliacija atlikta remiantis projektų vykdytojų pateiktais jau įgyvendintų projektų duomenimis. Į klausimą, kiek šių rodiklių pasiekimui turėjo įtakos valstybės parama, galima bus atsakyti atlikus poveikio vertinimą. Taikoma prielaida, kad kol kas įgyvendinamuose projektuose išliks tos pačios tendencijos, kaip jau įgyvendintuose projektuose, kurių duomenimis rėmėsi prognozės.

Didžioji valstybės paramos dalis vertintose ŪM priemonėse iki 2011 m. vidurio skirta šalies ūkio „proveržio“ kryptų skatinimui. Jeigu išliks dabartinės tendencijos, tikėtina, kad didžiausią įtaką priemonės turės informacinių ir ryšių technologijų, biotechnologijų, ateities energetikos ir elektrinės bei optinės įrangos sektorių plėtrai. Remiantis lėšų pasiskirstymo analize, apytiksliai net **76 proc** 2008–2011 m. laikotarpiu⁶ įgyvendintiems projektams skirtų lėšų panaudotos remti projektus, priskirtinus „proveržio“ kryptims. Išskirtinos šios proveržio kryptys, gavusios didžiausią paramos dalį:

- informacinės ir ryšių technologijos (117,6 mln. Lt arba 23,8 proc skirtų lėšų);
- biotechnologijos (79,8 mln. Lt arba 16,2 proc skirtų lėšų);
- ateities energetika (44,2 mln. Lt arba 8,9 proc skirtų lėšų);
- elektrinės ir optinės įrangos gamyba (38,9 mln. Lt arba 7,9 proc skirtų lėšų).

Kitoms sritims skirta parama svyravo tarp 4,3 proc (gerovės ir sveikatingumo sritys) ir 0,8 proc (tekstilės gaminių gamyba) visų lėšų.

Visos vertintos priemonės turės įtakos bendradarbiavimo MTTP ir inovacijų srityje skatinimui, tačiau priemonių poveikis yra nevienodas, o trumpojo–vidutinio laikotarpio poveikį mažina įvairūs sisteminiai mokslo ir verslo bendradarbiavimo kliūviniai. Todėl priemonių įtaka mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimui vertinama vidutiniškai. Remiantis projektų vykdytojų apklausos duomenimis, interviu ir atvejo studijomis, labiausiai bendradarbiavimą MTTP ir inovacijų srityje skatina „Inoklaster LT“ ir „Inoklaster LT+“ (didžiausia įtaka skatinant bendradarbiavimą tarp įmonių pridėtinės vertės kūrimo grandinėje), Aukštųjų technologijų plėtros programa (apklausos respondentai įtakai mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimui skyrė 5,75 balus iš galimų 7), „Inogeb LT-1“ (5,67), „Eureka“ (5,36), „Eurostars“ (5,5), Pramoninės biotechnologijos plėtros programa (5,33). Mažiausiai prie mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo prisidėjo priemonė „Intelektas LT+“. Projektų vykdytojai skyrė tik 3,75 balus iš galimų 7, tai reiškia, kad priemonė nedaug prisideda prie mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo. Svarbu pažymėti, kad ne visos analizuotos priemonės yra tiesiogiai skirtos mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti, todėl iš jų nereikėtų tikėtis esminio proveržio skatinant naujus mokslo ir verslo bendradarbiavimo ryšius. Pavyzdžiui, priemonės „Intelektas LT“, „Intelektas LT+“ ir „Idėja LT“ yra pirmiausia skirtos MTTP ir inovacinei veiklai verslo įmonėse paskatinti. Lietuvoje privačių įmonių investicijos į MTTP ir inovacinę veiklą, remiantis statistiniais rodikliais, yra vienos žemiausių ES. Todėl minėtų priemonių pagrindinis tikslas yra ir turėtų išlikti MTTP veiklos įmonėse skatinimas, nebūtinai siejant su mokslo ir verslo bendradarbiavimu.

2 vertinimo uždavinys

Antrojo uždavinio vertinimo išvados apibendrinamos atsakant į šiuos klausimus:

Koks MTTP ir inovacijų paramos infrastruktūros efektyvumas ir rezultatyvumas? Kaip patobulinti šios infrastruktūros valdymą, kaip padidinti aktualumą verslui?

Bendras MTTP ir inovacijų kuriamos ir plečiamos infrastruktūros panaudojimo MTTP ir inovacijų politikos tikslų pasiekimo vertinimas rodo, jog tikslai bus pasiekti iš dalies. Atsakymų, kuriuos pateikė verslo įmonės ir ekspertai, skirtumai atskleidžia tris problemas, lemiančias tokį vertinimą: a) nepakankama komunikacija dėl inovacijų paramos infrastruktūros galimybių ir naudingumo; b) aukštą pridėtinę vertę kuriančių paslaugų pasiūlos nebuvimas; c) kai kurių teikiamų paslaugų kokybė. Komunikacija apie paslaugas yra pernelyg bendra, įmonės nesusieja jos su verte savo verslui.

Ekspertai daugeliu atveju įvertino panašių paslaugų pasiūlą kaip vidutinę. Tai reiškia, kad esamas minėtų paslaugų lygis yra tinkamas ir jį tokį reikėtų išlaikyti, orientuojantis į aiškesnius ir labiau individualizuotus vertės pasiūlymus verslui. Tai, kad nėra aukštą vertę kuriančių paslaugų pasiūlos (rinkodaros paslaugos, žinių ir technologijų perdavimas, technologiniai ir inovaciniai auditai, projektinės inovacinės veiklos finansavimas), lemia kelios priežastys: a) šioje srityje reikia individualizuotų sprendimų, aukštos paslaugų tiekėjų kvalifikacijos ir ilgesnio laikotarpio įdirbio konsultuojant konkrečias verslo įmones, t. y. paslaugos teikėjų brandos ir valstybės finansinės paramos įrankių; b) reikia verslo įmonių brandos, absorbcinių gebėjimų ir suvokimo, ką gali suteikti tokios paslaugos. Norint, kad atsirastų šio tipo paslaugos ir jomis būtų naudojamosi, turi atsirasti ilgalaikis pasitikėjimu

⁶ Iki 2011 m. gegužės mėn. pabaigos, kada VPVI buvo pateikti duomenys apie projektams skirtą paramą iš LMT, MITA ir LVPA.

pagrįstas verslo įmonių ir inovacijų paramos paslaugų teikėjų ryšys, turi būti ankstesnės suteiktų paprastesnių paslaugų patirties, pamažu ugdoma tiek paslaugų teikėjų, tiek paslaugų gavėjų kompetencija. Ir ekspertai, ir verslo atstovai išsakė nuomonę, kad verslo sektoriuje yra inovacijų paramos paslaugų poreikis. Ekspertai pažymėjo, kad labiausiai trūksta „jaunųjų“ verslo įmonių globojimo ir kuravimo paslaugų bei kompleksinės mentorystės, individualizuotos pagal konkrečius verslo poreikius.

Paslaugų kokybė išlieka rimta problema, ypač teikiant šias paslaugas: tinklaveikos skatinimas, žinių ir technologijų perdavimas, technologiniai ir inovaciniai auditai, parama bendradarbiavimui (verslas ir mokslas), partnerystės ir klasterizacijos skatinimas. Ekspertų nuomone, inovacijų paramos paslaugos yra nepakankamos kokybės, dubliuojasi, yra perteklinės ir nelanksčios, nėra susitelkiama į tikslinį naudos gavėją, trūksta veiklos tęstinumo. Ataskaitos autorių nuomone, paslaugų kokybės trūkumą lemia dvi priežastys: a) kompetencijos ir patirties stoka; b) efektyvumo, rezultatyvumo matavimo sistema (atsiskaitoma už kiekį, o ne už kokybę ar rezultatą).

Siūlomi MTP, slėnių, inkubatorių ir kitų inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų efektyvumo didinimo būdai:

- MTTP ir inovacijų kuriamos ir plečiamos infrastruktūros subjektams nustatyti ilgalaikę programą, kurioje būtų nurodyti tikslai ir siektini uždaviniai, numatomos valstybės investicijos, rezultatyvumo matavimo principai;
- gerinti inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų darbuotojų kvalifikacinius gebėjimus ir kompetencijas atitinkamose srityse (pvz., žinių ir technologijų perdavimas, technologiniai ir inovaciniai auditai);
- paslaugas pritaikyti prie individualių verslo poreikių, o ne orientuoti į pavienes, atskiras paslaugas;
- inovacijų paramos paslaugų teikėjai turi turėti formalias teises daryti įtaką tų sričių, už kurias jie atsakingi, politikai ir teisiniam reguliavimui;
- MTP ir slėnių veiklos turi būti integruotos su studijomis;
- verslas, kuris naudojasi MTP, slėnių, inkubatorių ir kitų inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų paslaugomis, turi turėti aiškias galimybes daryti įtaką šių institucijų valdymui ir veiklos kryptims;
- tarpusavyje koordinuoti inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų veiklą.

Nors verslui įsitraukti į mokslo ir (ar) technologijų parkų bei slėnių veiklas sudarytos patenkinamos sąlygos, esama ir kliūčių: daugumai verslo įmonių trūksta informacijos apie MTP ir slėnių veiklas ir teikiamą naudą verslui; MTP ir slėnių teikiamos paslaugos neatitinka verslo poreikių; MTP ir slėniai nėra motyvuoti pritraukti verslo sektorių; slėniai orientuojasi tik į mokslo interesus tenkinimą.

Galimi būdai, kaip pagerinti verslo įsitraukimo į MTP ir slėnių veiklas procesus:

- suteikti daugiau informacijos apie verslo įsitraukimo galimybes, vykdomas veiklas, rezultatus, veiklos planus, sėkmės istorijas;
- didinti MTP ir slėnių suinteresuotumą pritraukiant verslą bei siekiant bendrų MTTP projektų rezultatų;
- teikti aiškias, konkurencingas ir tikslines paslaugas, atitinkančias nustatytus verslo poreikius;
- sudaryti verslui realias galimybes dalyvauti MTP ir slėnių veiklose, įtraukiant verslą į bendrus projektus bei projektų priežiūros procesus;
- MTP ir slėnių veikla turėtų būti nukreipta į aiškius rezultatus, atsiskaitant už juos visuomenei;
- didinti MTTP finansavimą per verslą, o ne tiesiogiai per MTP ir slėnius;
- iš slėniuose esančių mokslo ir studijų institucijų biudžeto mokslui finansuoti didelę dalį skirti taikomojo mokslo finansavimui, į projektus įtraukiant verslą.

Šiuo metu mokslo ir (ar) technologijų parkų vaidmuo slėniuose nėra didelis, nes slėniai dar tik kuriasi. Tačiau ateityje parkai galėtų teikti paslaugas, kurios užpildytų slėnių infrastruktūrą: tapti verslui patrauklia įsikūrimo vieta; inicijuoti ir skatinti bendrus verslo ir mokslo projektus; skatinti inovatyvių produktų kūrimą ir eksportą; teikti inkubatoriaus ir akseleratoriaus paslaugas; tapti slėnių klasterizacijos pagrindu ir fasilitatoriumi; vykdyti slėnių mokslininkų sukurtų inovatyvių technologijų ir produktų pradinis bandymus, testavimus, teikti rekomendacijas dėl tobulinimo ir platesnio diegimo praktikoje. Apibendrinus galima teigti, jog mokslo ir (ar) technologijų parkų vaidmuo slėniuose – atstovauti verslo interesams, skatinti inovacinę veiklą ir klasterizaciją bei tapti verslo ir mokslo tarpininku. Mokslo ir (ar) technologijų parkai slėniuose turėtų būti: slėnių operatoriais; inovacijų paramos paslaugų teikėjais; klasterių „katalizatoriais“; lygiateisiais slėnių partneriais, atsakingais už inovatyvių įmonių įsikūrimą

slėniuose, mokslo ir verslo dialogo skatinimą, inovacijų paramos paslaugų teikimą; bendrų projektų slėniuose koordinatoriais; verslo poreikių atstovais (vertėjais) slėniuose ir mokslo ir verslo bendravimo fasilitatoriais.

Ataskaitos autorių nuomone, visos anksčiau išvardytos problemos, susijusios su slėnių ir mokslo bei technologijų parkų plėtra, kyla dėl šių priežasčių: slėnių paskirties apibrėžimo; sąvokų painiojimo ir naujų „lietuviškų“ prasmių tam tikriems pasaulyje nusistovėjusiems reiškiniams suteikimo; sistemishkumo trūkumo, kuris iš dalies atsiranda dėl nelygių mokslo ir verslo sektorių galimybių formuojant slėnių veiklą. Lietuvoje kito slėnių kaip darinio ir jų paskirties (tikslų, uždavinių, funkcijų) suvokimas. Ilgainiui jie virto mokslo infrastruktūros vystymo projektais, vykdomais viešųjų pirkimų būdu ir finansuojamais struktūrinių fondų lėšomis. Pradinė idėja, kad slėniai turi būti verslo ir mokslo bendradarbiavimo centrais, pereidama per tris biurokratinis lygmenis (universitetų vidinė biurokratija formuojant slėnių vizijas, struktūrinių fondų administravimo biurokratija skiriant slėniams finansavimą ir patvirtinant projektus, viešųjų pirkimų biurokratija įgyvendinant konkrečias veiklas) yra iškraipoma, apauga nereikalingomis procedūromis, administravimo mechanizmais, kiekviename lygmenyje yra kovojama dėl įtakos zonų, todėl galutinio kliento (verslo) naudos etape „pamirštama“ pradinė paskirtis. Nei slėniams priklausančios inovacijų paramos paslaugas aktyviai teikiančios struktūros (mokslo ir (ar) technologijų parkai, inkubatoriai, inovacijų centrai), nei verslo interesams atstovaujantys vienetai (asociacijos, klasteriai, stiprių įmonių grupės) negali paveikti valdymo sprendimų dėl slėnių, todėl jų motyvacija dalyvauti slėnių veiklose yra silpna. Todėl prieš tobulinant slėnių veiklą, integruojant inovacijų paramos paslaugas teikiančias organizacijas į bendrą slėnio ekosistemą, reikia išspręsti du esminius klausimus: iš naujo apsvarstyti ir aiškiau įvardyti slėnių paskirtį, panaikinant bendras deklaracijas, būdingas įprastai universitetinei veiklai, ir aiškiau pabrėžiant taikomojo mokslo ir naudingumo verslui lygmenį; įtraukti į slėnių valdymą (o ne *ex post* stebėseną) su verslo struktūromis susijusias organizacijas ir inovacijų paramos paslaugas jau teikiančias organizacijas.

3 vertinimo uždavinys

Trečiojo uždavinio vertinimo išvados apibendrinamos atsakant į šiuos klausimus:

Koks MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimo institucinės sąrangos tinkamumas ir efektyvumas? Kaip reikėtų tobulinti šią sąrangą?

Dabartinė MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimo institucinė sąranga, kurią sudaro LVPA, MITA, taip pat iš dalies CPVA, ESFA, LMT, MOSTA ir kitos politiką įgyvendinančios institucijos, turi keletą didelių trūkumų. Pirmiausia institucinei finansavimo sistemai būdingas didelis fragmentiškumas. Tai nėra optimalu, nes, pirma, neišnaudojama masto ekonomija, todėl išauga finansavimo administraciniai kaštai. Antra, neoptimaliai naudojami riboti ekspertiniai gebėjimai. Nors LVPA, CPVA, LMT, MITA, ESFA teikiamo finansavimo tikslai ir tikslinės grupės skiriasi (bet ne visada), tačiau šioms funkcijoms atlikti reikia labai panašių gebėjimų. Pavyzdžiui, daugumai funkcijų – LVPA vertinant inovacinius projektus, LMT – fundamentinius mokslinių tyrimų projektus, MITA atrenkant geriausius taikomuosius MTTP projektus, sprendžiant dėl to, kokius tarptautinius mokslo projektus finansuoti – reikia pasitelkti mokslininkus ir ekspertus, gebančius įvertinti tyrimų kokybę. Lietuvos akademinė bendruomenė yra nedidelė, taigi ir ekspertinių gebėjimų nėra daug, o šiuo atveju jie dar ir „išsibarstę“ po įvairias institucijas. Be to, visais atvejais tenka mokyti institucijų darbuotojus, gerinti jų administravimo (procedūrų) žinias, o taip didinamos valstybės išlaidos administracinių gebėjimų stiprinimui.

Antra, nors institucinė inovacijų politikos įgyvendinimo sistema ekstensyviai išplėta, tačiau įgyvendinančiosios agentūros nėra pakankamai pasirengusios efektyviai ir tinkamai teikti visas priskirtas paslaugas bei vykdyti funkcijas. MITA nėra pasirengusi kokybiškai vykdyti visas naujai priskirtas funkcijas, pavyzdžiui, teikti ekspertines ir konsultacines technologijų perdavimo, inovacijų vadybos paslaugas įmonėms bei vykdyti inovacijų politikos stebėseną ir vertinimą. Pastaroji funkcija yra inovacijų politikos ciklo silpnoji grandis – inovacinės veiklos ir inovacijų politikos rezultatų rodikliai nėra kaupiami ir analizuojami vienoje institucijoje. Taip pat iki šiol trūksta ekspertinės / patariamąsios institucijos inovacijų politikos srityje. LVPA veikla MTTP ir inovacijų politikos įgyvendinimo srityje kritikuojama projektų vykdytojų dėl pernelyg formalaus požiūrio ir lankstumo trūkumo, dažnai negebėjimo įsigilinti į inovacinių projektų turinį, ekspertinių žinių stygiaus.

Šios problemos rodo poreikį stambinti finansavimą skirstančias organizacijas: tai leistų optimaliau naudoti ribotus ekspertinius gebėjimus, vienoje institucijoje kaupti kompetencijas, reikalingas atrenkant ir vertinant

projektus bei teikiant kitas paslaugas, ir sumažinti finansavimo administracinius kaštus. Atsižvelgiant į esamą institucinę sandarą ir projektų vykdytojų nepasitenkinimą LVPA veikla, taip pat jos patiriamus sunkumus siekiant gauti prieigą prie LMT ir MITA ekspertų duomenų bazės, svarstyti MITA kaip būsimos pagrindinės inovacijų politiką įgyvendinančios institucijos įtraukimas į ES SF administravimo sistemą ir jos funkcijų išplėtimas. Dabartiniu laikotarpiu Lietuvos MTTP ir inovacijų politika yra daugiausia įgyvendinama per ES struktūrinės paramos priemones. Remiantis LR teisės aktais, teisė administruoti ES SF paramos priemones gali būti suteikta įgyvendinančiosioms institucijoms (II) arba visuotinės(-ių) dotacijos(-ų) valdytojams (VDV). Pasirengimas tapti tiek visuotinės dotacijos valdytoju, tiek įgyvendinančiąja institucija yra gana ilgas procesas, trunkantis 9–36 mėn. Institucija privalo turėti patvirtintus įstatus, padalinių, atsakingų už priskirtas ES struktūrinės paramos administravimo funkcijas, sąrašą, patvirtintus padalinių nuostatus, pareigybių aprašymus ir detalią ES struktūrinės paramos administravimo vidaus procedūrų vadovą (vidaus tvarkos aprašų projektus). Siekiant administruoti ES paramą juridinis asmuo turi suformuoti komandą specialistų, puikiai žinančių ES struktūrinės paramos administravimą reglamentuojančius teisės aktus ir turinčių ES projektų administravimo patirties.

Tačiau didesnis rezultatyvumas būtų pasiektas tik užtikrinus esmines prielaidas: a) per 2012–2014 m. laikotarpį sukūrus aukštą MITA kompetenciją MTTP ir inovacijų srityje bei ES SF priemonių administravimo srityje; b) užtikrinus sklandų ir efektyvų pokyčių valdymo procesą, perduodant priemonių administravimą MITA. Siekiant pasitelkti MITA kompetencijos žinias ir gebėjimus iš išorės, siūloma ŪM ir MITA ateityje lėšas naudoti „techninės pagalbos“ paslaugoms pirkti. Kaip rodo LR finansų ministerijos patirtis, tokio pobūdžio paslaugos sukuria didesnę pridėtinę vertę, nes: lengviau lanksčiai reaguoti į besikeičiančius analizės ir vertinimo poreikius; didesnės galimybės pritraukti įvairesnius specifinius gebėjimus turinčius ekspertus, kurių pagalbos reikia trumpam laikui; intensyvesnė „vykdytojo“ ir „užsakovo“ sąveika leidžia sparčiau vykdyti abipusio mokymosi procesui. Siekiant sumažinti riziką, kad pradiname etape MITA darys daug klaidų ir pažeidimų administruodama ES SF lėšas, taip pat siūloma įgyvendinti šias dvi toliau apibūdinamas rizikos valdymo priemones.

- Pirma, jau dabar MITA darbuotojai turėtų pradėti dalyvauti LVPA, CPVA ar kitų įgyvendinančiųjų institucijų atliekamuose projektų atrankos, vertinimo ir kituose procesuose (vykdami į vienos–kelių savaičių stažuotes); taip jie turėtų galimybę stebėti, kaip įgyvendinamos procedūros. Praktika rodo, kad teoriniai mokymai tokiais atvejais nėra labai veiksmingi, palyginti su mokymusi darbo vietoje.
- Antra, pradiname etape LVPA, CPVA ar kitų įgyvendinančiųjų institucijų darbuotojai galėtų padėti atlikti MITA veiksmų antrinę patikrą (pvz., sutikrinti užpildytus dokumentus, projektų atrankos dokumentus, vertinimo dokumentus ir teikti pastabas). Arba LVPA, CPVA ar kitų įgyvendinančiųjų institucijų darbuotojai galėtų būti siunčiami stažotis į MITA; taip jie dalyvautų projektų dokumentacijos rengimo, atrankos ir vertinimo procesuose, teiktų savo konsultacijas ir kitą paramą (kartu su techninės pagalbos ekspertais).

Viena iš svarbiausių MITA rezultatyvumo ir sutelktos institucinės kompetencijos prielaidų yra gebėjimas pritraukti ir išlaikyti kompetentingus darbuotojus. MITA galimybės sudaryti darbuotojams konkurencingas darbo sąlygas priklauso ir nuo institucijos juridinio statuso. Svarstyti MITA kaip biudžetinės įstaigos statuso keitimas į viešosios įstaigos įmonės statusą. Tai leistų organizacijai formuoti patrauklesnes darbo sąlygas (atlyginimą ir kt.), lanksčiau samdyti darbuotojus ir ekspertus.

Pasirinkus bet kurį iš dviejų pateiktų scenarijų siūloma įgyvendinti strateginę institucinę kompetenciją stiprinančius pokyčius, nesusijusius su MITA vaidmeniu ES SF administravimo sistemoje. Iki 2013 m. MITA turėtų tapti pagrindine MTTP (versle) ir inovacijų stebėsenos ir analizės institucija, teikiančia pagalbą LR ūkio ministerijai kaip inovacijų politiką formuojančiai institucijai ir buriančia valstybės, mokslo ir verslo atstovus bei ekspertus diskusijoms dėl MTTP ir inovacijų priemonių formavimo ir įgyvendinimo. Tam siūloma MITA įdarbinti inovacijų politikos stebėsenos ir analizės funkcijas atliekančius darbuotojus ir įsteigti patariamąją instituciją – Inovacijų platformą, kurios darbotvarkę ir medžiagą diskusijai turėtų rengti MITA darbuotojai, jiems būtų patikėta Inovacijų platformos sekretoriato funkcija.

MITA veiklos modelis turėtų užtikrinti gerą funkcijų koordinavimą ir dalijimąsi informacija su kitomis politiką įgyvendinančiomis institucijomis, siekiant išvengti funkcijų dubliavimo, dvigubo finansavimo ir neefektyvaus valstybės išlaidų naudojimo. Pamažu reikėtų didinti institucijos autonomiją (pvz., samdant ekspertus, darbuotojus) ir atskaitomybę už aiškiai apibrėžtus rezultatus.

4 vertinimo uždavinys

Ketvirtojo uždavinio vertinimo išvados apibendrinamos atsakant į šiuos klausimus:

Ar dabartinės priemonės tebėra tinkamos, atsižvelgiant į ekonominės situacijos pokyčius? Ar jos efektyvios? Kokie veiksniai mažina mokslo ir verslo bendradarbiavimo efektyvumą? Kokios priemonės reikalingos siekiant paskatinti MTTP ir inovacijas?

Dauguma šiuo metu taikomų MTTP ir inovacijų politikos priemonių buvo suplanuotos 2006–2007 m. laikotarpiu, esant didžiausiam per pastarąjį dešimtmetį ekonomikos augimui Lietuvoje. **Remiantis visais vertinimo duomenimis, formuluojama išvada, kad vertintų priemonių LR ūkio ministerijos atsakomybės srityje tęstinis tinkamumas yra aukštas.** Per pastaruosius kelerius metus pagrindiniai MTTP ir inovacijų rodikliai Lietuvos ūkyje nepagerėjo, atvirkščiai, sumenko dėl ekonominio nuosmukio. Tad visos suplanuotos priemonės išlieka aktualios tikslinių grupių poreikiams. Šią išvadą pagrindžia ir apklausų bei interviu duomenys. Nors mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimo uždaviniui suteikiama reikšmė viešosiose diskusijose ir strateginiuose dokumentuose ne visiškai atitinka tiesiogiai šiai veiklai skirtų lėšų apimtį, priemonių rinkinys iš esmės atitinka dabartinius Lietuvos inovacijų sistemos ir tikslinių grupių poreikius. Norint, kad tarp inovacijų sistemos veikėjų atsirastų tamprūs ryšiai, pirmiausia būtina sustiprinti pačius veikėjus, t. y. sukurti stiprią ir tarptautiniu lygmeniu konkurencingą žinių bazę ir konkurencingą, technologiškai atsinaujinusį verslą. Mėginimai priverstinai jungti šiuos veikėjus, jeigu tarpusavio veiklai nėra paklausos ar neatitinka paslaugų (mokslo verslui) kokybė, yra neefektyvūs. Tai pagrindžia per interviu ir apklausas surinkti duomenys apie dabartinius mokslo ir verslo bendradarbiavimo kliuvinius. Vienas svarbiausių iš jų, kad nėra viena iš šalių nemato galinti turėti aiškios bendradarbiavimo naudos, o verslas kol kas nėra patenkintas viešojo sektoriaus atliekamų mokslinių tyrimų kokybe.

Šiuo metu įgyvendinamų priemonių LR ūkio ministerijos atsakomybės srityse **efektyvumas yra vidutinis. Priemonių efektyvumą labiausiai mažina įvairūs administraciniai trūkumai bei sisteminiai mokslo ir verslo bendradarbiavimo trikdžiai.** Daugumos priemonių lėšų paskirstymas ir įsisavinimas vyksta sklandžiai; išskyrus „Intelektas LT+“, „Inoklaster LT“ ir „Inoklaster LT+“, kur lėšų įsisavinimas vertinimo metu buvo gerokai mažesnis. Viena iš tokio lėšų įsisavinimo priežasčių yra įvairių priemonių kvietimų teikti paraiškas organizavimas vienu metu, o tai, projektų vykdytojų ir ekspertų nuomone, sukūrė konkurenciją tarp priemonių. Dėl ekonominio sunkmečio sumažėjo įmonių galimybės dalyvauti keliuose projektuose vienu metu. Todėl planai dalyvauti „Inoklaster LT“ ir „Inoklaster LT+“ priemonėse buvo atidėti. Kita vertus, remiantis naujausiais duomenimis apie vertinimui pateiktas paraiškas, problemų dėl priemonių lėšų įsisavinimo neturėtų kilti.

Nors apklausti projektų vykdytojai visas vertinamas priemones įvertino aukščiau negu vidutiniškai (bendras vidurkis viršija 5,09 balo iš maksimalaus 7 balų įverčio), visų priemonių projektų vykdytojai susiduria su didesniais ar mažesniais administracinio pobūdžio trūkumais. Daugiausia nusiskundimų per apklausas ir interviu sulaukė formalus požiūris į pareiškėjų ir vykdytojų konsultavimą, didelis biurokратиškumas ir ypač viešųjų pirkimų procedūra, mažinanti galimybes įsigyti reikiamą mokslinių tyrimų įrangą. Prasčiausiai vertinta priemonė „Intelektas LT+“ (4,44 balo iš 7 galimų). Tikėtina, taip yra todėl, kad šioje priemonėje itin aktualūs viešieji pirkimai įsigyjant naujausią mokslinę įrangą, o dėl jų kilo daugiausia nesklandumų ir projektų vykdytojų pasipiktinimo. Projektų vykdytojų įvardyti administracinio pobūdžio veiksniai, mažinantys galimą projektų naudą, yra:

- a) įgyvendinančiosios institucijos kompetencijos trūkumai ir formalus požiūris (LVPA, LMT, MITA) bei įgyvendinančiosios institucijos pokyčiai;
- b) projekto biudžeto ir veiklų planavimo problemos, ilgai trunkantis vertinimas, finansavimo intensyvumas / didžiausia galima skiriamo finansavimo apimtis;
- c) viešųjų pirkimų trūkumai ir sudėtingumas, turintis neigiamos įtakos projektų rezultatyvumui, kur dažniausiai reikia įsigyti ne pigiausią, o išskirtinę ir naujausią mokslinę įrangą;
- d) projektų administravimo biurokратиškumas; sudėtinga paraiškos pateikimo ir projekto administravimo procedūra bei dėl to patiriami kaštai;
- e) partnerių pasirinkimo problemos;
- f) vėlavimas pervesti paramos lėšas ir kiti trūkumai. 2007–2011 m. laikotarpiu įgyvendintų priemonių finansavimo sąlygų aprašuose pasitaikė projektų efektyvumą ir rezultatyvumą mažinusių apribojimų.

Pavyzdžiui, „Idėja LT“ projektų vykdytojai negalėjo gauti paramos testavimo veikloms. „Inogeb LT-1“ priemonės vykdytojai turėjo apribojimų partneriams ir vykdomoms veikloms.

Vertinimo rezultatai atskleidė, kad dabartiniame inovacijų sistemos plėtros etape finansinės priemonės, kuriomis siekiama paskatinti įmones ir mokslo ir studijų institucijas (MSI) bendradarbiauti, prisideda prie vieno iš svarbiausių bendradarbiavimo kliuvinių mažinimo – kuria finansines paskatas bendradarbiauti ir skleidžia informaciją apie bendradarbiavimo naudą ir galimybes. Projektų vykdytojai teigė, kad viena svarbiausių priežasčių, kodėl verslo ir mokslo ryšiai sunkiai mezgasi, yra laisvų lėšų iš išorės perkamoms MTTP paslaugoms trūkumas. Apklausoje rezultatai taip pat atskleidžia, kad tiek verslas, tiek mokslas neturi pakankamai informacijos apie kitos pusės poreikius ir galimybes, dažnai nesuvokiama, kokia gali būti bendradarbiavimo nauda, kartais net laikomasi nuostatos, kad verslas nesuinteresuotas bendradarbiauti. Dėl finansinių priemonių verslas ir mokslas įgyja galimybę mažesniais kaštais įgyti patirties bendradarbiavimo srityje, geriau suvokti naudą, kurią teikia partnerystė. Pavyzdžiui, didžiausia tinklaveikos nauda analizuotais atvejais pasireiškė toliau išvardijamais būdais.

- Sudaryta galimybė daryti įtaką studijų procesui ir programoms.
- Leista įrengti bendro naudojimo įrengimus ir kitą infrastruktūrą, kurią pažangiose technologijų srityse veikiančioms tinklo MVĮ pačioms įsigyti būtų per brangu.
- Padėta sujungti pridėtinės vertės kūrimo grandinę (nuo mokslinių tyrimų iki gamintojų ir tiekėjų), o tai leidžia įmonėms siūlyti daugiau produktų ir veiksmingiau konkuruoti tarptautiniu mastu. Didelė parama šiam procesui yra tinklo fasilitatoriaus veiklos finansavimas. Be specifinių tinklui remti skirtų veiklų, dalyvių nuomone, tinkle bendros veiklos dabartiniu laikotarpiu nepavyktų išlaikyti tuo pačiu mastu.

Bendradarbiavimo mastas kol kas yra palyginti mažas, tačiau vertinimo rezultatai rodo, kad įgyvendinami projektai skatina partnerystės tęstinumą. Tad įgyvendinamos priemonės, tikėtina, paskatins ilgalaikius ryšius. Dauguma (apie 50,5 proc.) projektų vykdytojų, kurie įgyvendina projektus su partneriais, teigė, kad ir pasibaigus projektų įgyvendinimui ateityje bendradarbiavimas bus tęsiamas. Trečdalis (apie 36 proc.) nurodė, kad bendradarbiavimą jau pratęsė kituose projektuose. Šie duomenys leidžia teigti, kad dažnai užsimezges bendradarbiavimas bus tęsiamas ir pasibaigus vertinamų priemonių projektų įgyvendinimui.

Dabartiniu laikotarpiu naudą skatinant mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimą mažina ne pačių priemonių trūkumai, o sisteminiai bendradarbiavimo su mokslo ir studijų institucijomis (MSI) kliūviniai, kurie nepriklauso nuo priemonių. Apklausoje dalyvavusios bendradarbiavimo su Lietuvos MSI turinčios verslo įmonės išreiškė tik vidutinį ar net žemą pasitenkinimą indėliu, kurį į projekto rezultatus įneša jų partneriai MSI. Įmonės nebuvo patenkintos tyrėjų kompetencija ar institucijos žiniomis, joms buvo sudėtinga dirbti su MSI ir išaiškinti savo poreikius. Net trečdalis inovaciniu čekių pasinaudojusių apklaustų įmonių, nurodžiusių, kad projektą įgyvendino su partneriais, abejoja, ar bendradarbiavimas teikia tokią naudą, kad vertėtų jį tęsti. Tarp priežasčių minėtos neadekvačiai aukštos paslaugų kainos, sunkumai išaiškinant poreikius, nepakankamas mokslo ir studijų institucijų, su kuriomis galima bendradarbiauti, sąrašas, dėl ko nebuvo rastas tinkamas partneris, ir kiti trūkumai. Apibendrinant galima pasakyti, kad atlikus vertinimą išskirtos šios bendradarbiavimo kliūtys:

- a) pernelyg akademiškas MSI požiūris į nagrinėjamas problemas ir ribotos galimybės komercinti MSI sukurtus rezultatus;
- b) kompetencijų ir materialinės bazės trūkumai; nepakankama mokslo produktų kokybė; patirties pritaikant inovacijas stoka;
- c) MSI nesuinteresuotumas atlikti mažos apimties darbus; didelis mokslininkų užimtumas;
- d) didelis biurokratiškumas pasirašant ir koreguojant sutartis su MSI; šiame kontekste neigiamai vertintas mokslinių tyrimų institutų prijungimas prie universitetų, nes tai, teigiama, pasunkino verslo įmonių ir mokslininkų tiesioginį bendravimą;
- e) mechanizmų, kaip paprastai atsiskaityti su mokslininkais už jų darbus, trūkumas;
- f) teisinės sistemos technologijų, sukurtų viešajame sektoriuje, komercinti nebuvimas (pvz., neapibrėžtos mokslo produktų nuosavybės perdavimo teisinės procedūros); atliekant vertinimą taip pat atskleista, kad tyrėjai menkai susipažinę ir kartais neteisingai interpretuoja esamą teisinę bazę;
- g) kiti teisiniai trukdžiai (pvz., valstybės turto perdavimas, viešieji pirkimai; užkirstas kelias mokslo ir studijų institucijoms dalyvauti viešosios privačios partnerystės projektuose, įnešti į juos savo indėlį).

Šiuo metu taikomų priemonių tarpusavio papildomumas yra palyginti aukštas – priemonės nedubliuoja, o papildo viena kitą nacionalinėje inovacijų sistemoje (makrolygmeniu) ir inovacijų kūrimo ir komercinimo cikle (mikrolygmeniu). Tačiau norint didesnio rezultatyvumo, bendras priemonių derinys nėra visiškai pakankamas,

jam trūksta sistemiskumo. Pirma, 2008–2011 m. laikotarpiu įgyvendinant MTTP ir inovacijų skatinimo priemones, *sukurta konkurencija* tarp priemonių, dėl to nukentėjo kompleksinės, ilgesnio pasirengimo reikalaujančios horizontaliosios priemonės, tokios kaip „Inoklaster LT“. Jose dalyvauti projektų vykdytojai pasirengė vėliausiai. Atsižvelgiant į tai, kad pastaraisiais metais dauguma pažangių šalių (ypač nagrinėtos šalys – Nyderlandai ir Suomija) paramą MTTP ir inovacijoms sieja su inovacijų klasterių plėtra pasirinktose prioritetinėse srityse, siūloma naujuoju 2014–2020 m. laikotarpiu inovacijų klasterius „proveržio“ srityse remti, numatant priemones klasterių ir jų įmonių plėtrai pasirinktose srityse, prioritetą teikiant klasteriuose veikiančioms įmonėms, ypač nukreiptoms į tarptautines rinkas.

Antra, per inovatyvių įmonių apklausą išryškėjo, kad didelis poreikis *technologinėms inovacijų paramos paslaugoms* kol kas neužtikrinamas, esamos priemonės – nepakankamos, menka jų kritinė masė (įgyvendinami pavieniai inovacijų paslaugų projektai, jiems trūksta tęstinumo, paslaugos nekokybiškos). Rinkoje trūksta kokybiškų komercinimo, testavimo, sertifikavimo paslaugų, technologijų konsultavimo paslaugų; mažai kompetentingų specialistų, kurie galėtų konsultuoti įmones.

Trečia, tiesioginės paramos *besikuriančioms naujoms inovatyvioms įmonėms* kritinė masė yra nepakankama – trūksta ne tik konsultacijų, bet ir lengvai prieinamos paramos kūrimuisi, verslo pradžios kapitalui. Esamomis priemonėmis naudotis palankiausia MTTP veiklą jau vykdančioms ir ilgametės patirties turinčioms įmonėms, o Lietuvoje tokių yra mažuma. Nors jos pasinaudoja MTTP ir inovacijų paramos „liūto dalimi“, šių įmonių kritinė masė yra nepakankama inovacijų „proveržiui“ pasiekti. Todėl vienas svarbiausių Lietuvos inovacijų politikos uždavinių turėtų būti skatinti *naujai* besikuriantias ir sparčiai augančias inovatyvias įmones, ypač technologinio „proveržio“ srityse.

Ketvirta, įgyvendinant kompleksinius „mokslo ir verslo bendradarbiavimo“ projektus slėniuose, santykis tarp „kietosios“ infrastruktūros ir bendros MTTP veiklos („minkštųjų“ projektų) yra netolygus. Parama *bendriems mokslo ir verslo MTTP projektams* bus itin aktuali vėlesniais laikotarpiais, jau įrengus infrastruktūrą ir nuslūgus jos įrengimo administravimo įtampoms mokslo ir studijų institucijose.

Penkta, nepakankama *inovacijų pasiūlą ir paklausą kuriančių priemonių pusiausvyra*. Lietuva yra maža ir palyginti konservatyvi šalis. Inovacijos nekuriamos iš dalies ir dėl to, kad joms nėra paklausos vietos rinkoje. Vertintojų nuomone, Lietuvoje trūksta konkrečių į inovacijų paklausos skatinimą technologinio „proveržio“ srityse nukreiptų priemonių. Valstybė – pagrindinis pirkėjas šalyje, tad inovatyvūs ir ikiprekybiniai viešieji pirkimai yra viena iš svarbiausių inovacijų paklausos kūrimo priemonių. Galiausiai orientacija tik į inovacijų pasiūlą skatinančias subsidijų priemones gali paskatinti „subsidijų kultūrą“, kuomet valstybės parama daliai įmonių tampa ne galimybe įgyvendinti prioritetinius projektus, o pajamų ir išgyvenimo šaltiniu. 2014–2020 m. laikotarpiu siūloma subsidijų priemones derinti su finansinės inžinerijos priemonėmis ir inovacijų paklausos pobūdžio priemonėmis (mokesčių lengvatomis inovacijų vartotojams, inovatyvių ir ikiprekybinių viešųjų pirkimų diegimu, palankiomis inovacijų teisinio reguliavimo ir standartizavimo procedūromis).

REKOMENDACIJOS

2012–2015 m. laikotarpiu pirmenybė turėtų būti teikiama MITA administracinių gebėjimų stiprinimui ir kokybiškam MTTP ir inovacijų politikos turiniui naujuoju 2014–2020 m. laikotarpiu parengti. 2014–2020 m. laikotarpiu pirmenybė turėtų būti teikiama inovacinių klasterių, naujų inovatyvių įmonių skatinimui bei inovacijų pasiūlos įrankių derinimui su inovacijų paklausos ir finansinės inžinerijos priemonėmis. Toliau apibendrinamos svarbiausios vertinimo rekomendacijos, išskiriamos į devynias grupes.

Pirma, naujuoju 2014–2020 m. laikotarpiu visas ar didesnę dalį MTTP versle ir inovacijų finansinių priemonių sutelkti MITA, aiškiai nustatant MITA atsakomybę ir funkcijas 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos administravimo sistemoje. Institucinės sąrangos reforma neturės prasmės, jeigu nebus sustiprinti MITA administraciniai gebėjimai ir kompetencijos ES SF priemonių administravimo srityje. Siūloma įgyvendinti šias priemones:

- 1) suformuoti techninės pagalbos projektą MITA įgyvendinant ES SF administravimo funkcijas;

- 2) keisti MITA juridinį statusą iš biudžetinės įstaigos į viešosios įstaigos statusą, siekiant sukurti konkurencingas darbo sąlygas;
- 3) užtikrinti MITA specialistų pasirengimą ES SF administravimui, įgyvendinant mokymosi darbo vietoje ir mainų veiklas (su LVPA, CPVA ir (ar) kitų įgyvendinančiųjų institucijų specialistais).

Antra, stiprinti pagalbos politikos formavimui funkciją ir strategines kompetencijas inovacijų politikos cikle, įgyvendinant toliau apibūdinamas priemones.

- 1) MITA priskirti inovacijų politikos stebėsenos ir analizės funkcijas ir įdarbinti 2–4 asmenis, kurių funkcijos būtų: tyrimų bei vertinimų metinių planų inovacijų politikos srityje rengimas (kartu su ŪM ir ŠMM); inovacijų sistemos ir inovacijų politikos, programų ir priemonių rezultatų rodiklių rengimas ir stebėseną; tyrimų, politikos trumpraščių ir metinės apžvalgos „Inovacijos Lietuvoje“ rengimas; inovacijų politikos, programų ir priemonių vertinimų atlikimas, užsakymas, techninių užduočių rengimas, atliekamų vertinimų koordinavimas; stebėsenos ir analizės rezultatų viešinimas; Inovacijų platformos sekretoriato funkcija (diskusijų poreikio tyrimas, diskusijų organizavimas, diskusijų medžiagos rengimas).
- 2) Prie MITA arba ŪM įkurti ekspertinę / patariamąją instituciją – Inovacijų platformą, kurioje užtikrinti ekspertų, inovacijų politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą.

Trečia, gana didelę dalį paramos, numatytos MTTP ir inovacijoms skatinti 2014–2020 m. laikotarpiu, skirti inovacinių klasterių prioritetinėse („proveržio“) srityse plėtoti.

- 1) Parama *pagrindinėms* „proveržio“ sritims, prisidedančioms *sprendžiant Lietuvai aktualiausias socialines-ekonomines problemas*, turėtų būti derinama su inovacijų pasiūlos skatinimo priemonėmis (žr. „šešta“ 14 p.). Tokias prioritetines sritis ir jose veikiančius klasterius atrinkti iki 2015 m. taikant konsensuso formavimui skirtas įžvalgos (angl. *foresight*) metodologijas. Įžvalgos metodika ir proceso organizatoriai turėtų būti atrinkti tarptautinio konkurso būdu.
- 2) Sukurti priemonę, skiriančią nedidelės apimties paramą klasterio pasirengimui bendrai veiklai, remiant klasterio programos ir MTTP strategijos parengimą 2015–2020 m. Ši priemonė turėtų būti įgyvendinama pirmiausia, užtikrinant, kad nebūtų skiriama parama kitoms klasterio veikloms, kol nebus baigtas pasirengimo procesas.
- 3) Sukurti priemonę, pagal kurią būtų remiamos „minkštosios“ klasterių organizavimo veiklos, paramą teikiant klasterio fasilitatoriui-koordinatoriui. Bendros veiklos gali apimti: specializuotas mokymų, seminarų, konferencijų veiklas; tinklaveikos fasilitavimo veiklas; įsitraukimą į tarptautinius klasterius / tinklus; studijų programų rengimą; technologijų „brokerių“ veiklas ir kt.
- 4) Sukurti priemonę, remiančią MTTP projektus, kuriuose bendradarbiauja klasterio veikiančios mokslo ir verslo institucijos pagal numatytas tyrimų programas, ir MTTP įrangos įsigijimą. Sudaryti sąlygas naujuoju laikotarpiu dalyvauti bendruose MTTP projektuose mokslo ir studijų institucijoms ir verslo įmonėms. Bendrų MTTP projektų finansavimas turėtų sudaryti gana didelę paramos MTTP ir inovacijų skatinimui dalį (ne mažiau kaip 50 proc. lėšų, skirtų inovacinių klasterių plėtrai).

Ketvirta, nauju laikotarpiu gana didelę paramos dalį skirti naujų ir besikuriančių inovatyvių įmonių skatinimui ir jų veiklos rėmimui pirmaisiais veiklos metais.

- 1) Įkurti verslo pradžios ir (ar) rizikos kapitalo fondą, skirtą *tik* inovatyvioms besikuriančioms ar jaunoms įmonėms (iki trejų metų veiklos patirties) aukštųjų ir „naujųjų“ technologijų „proveržio“ srityse.
- 2) Suteikti galimybę nedidelės apimties verslo pradžios kapitalo čekius (iki 50 tūkst. Lt), suteikiančius galimybę naudoti paramą įmonės steigimo ir konsultavimo išlaidoms, inovacijų paramos paslaugoms dalyti mokslo technologijų parkams ir inkubatoriams. Verslo pradžios čekiai turėtų būti skiriami *tik* inovatyvioms įmonėms ir fiziniams asmenims, besikuriantiems mokslo ir (ar) technologijų parkuose ir inkubatoriuose.
- 3) Sukurti supaprastinto administravimo priemonę, skirtą tik jaunoms inovatyvioms SVĮ (iki trejų metų veiklos patirties), kuri būtų įgyvendinama pagal „krepšelio“ / „čekio“ principą ir leistų pasinaudoti standartizuotomis mokslinių tyrimų, eksperimentinės bei technologinės plėtros ir inovacijų paslaugomis nuo koncepcijos sukūrimo iki prototipo sukūrimo ir jo rinkodaros. Priemonė būtų įgyvendinama taikant mažos vertės projektų (iki 50 tūkst. eurų arba 172 600 Lt) administravimą „fiksotos sumos“ (angl. *lump sum*) būdu. Tokiu atveju projekto vykdytojas kartu su paraiška pateikia numatomų išlaidų sąmatą, kuri patvirtinama per projektų atranką. Įgyvendindamas projektą vykdytojas atsiskaito tik už pasiekimų rodiklius, bet ne už lėšų administravimą.

Penkta, 2014–2020 m. laikotarpiu gana didelė paramos dalis turėtų būti skiriama technologinių inovacijų paslaugų teikimui, ypač inovacinių produktų ir paslaugų eksperimentinei, technologinei plėtrai po MTTP fazės, t. y. jų testavimo, komercinimo ir pan. veikloms.

- 1) Parengti supaprastinto administravimo priemonę, įgyvendinamą pagal „krepšelio“ / „čekio“ principą (žr. anksčiau), pagal kurią ilgiau negu trejus metus veikiančios įmonės galėtų gauti paramą (iki 172 600 Lt, jeigu naujuoju laikotarpiu nebus numatyta kita didžiausia galima „mažos vertės“ projektų suma) pasinaudoti standartizuotomis inovacijų paslaugomis. Pasinaudodamos paslaugos „krepšeliu“ įmonės turi turėti galimybę rinktis tarp viešojo ir privataus sektoriaus inovacijų paslaugų teikėjų.
- 2) Skatinti ir finansiškai remti technologijų perdavimo padalinių kūrimą mokslo ir studijų institucijose. Parengti priemonę, pagal kurią būtų remiamas technologijų perdavimo specialistų rengimas, įdarbinimas mokslo ir studijų institucijų technologijų perdavimo centruose ir jų kvalifikacijos kėlimas.

Šešta, siekiant kurti naujas inovacijų rinkas, naujuoju laikotarpiu reikėtų užtikrinti inovacijų pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą, prioritetingose „proveržio“ srityse taikant inovacijų paklausos kūrimo priemones.

- 1) Pasirinktose srityse skatinti naujų rinkų inovacijoms kūrimą sudarant palankias teisinės sąlygas inovacijų diegimui ir plitimui, sukuriant standartizavimo ir reguliavimo mechanizmus. Tokios veiklos pavyzdžiai: elektromobilių naudojimo infrastruktūros sąlygos, alternatyviųjų energijos šaltinių plataus taikymo teisinis reguliavimas.
- 2) Taikyti mokestines lengvatas ir (ar) finansinę paramą diegiantiesiems tam tikras technologijas pasirinktose prioritetingose srityse (tikslinės grupės: įmonės, valstybės institucijos, privatūs vartotojai). Taikymo pavyzdžiai: alternatyviųjų / atsinaujančiųjų energijos šaltinių diegimas, energiją tausojančių „žaliųjų“ transporto priemonių ar gamybos būdų diegimas ir pan.
- 3) Parengti ir patvirtinti inovatyviųjų ir ikiprekybinių viešųjų pirkimų koncepciją. Plačiai diegti inovatyvius ir ikiprekybinius viešuosius pirkimus valstybės institucijų (pirmiausia sektoriinių ministerijų) viešųjų pirkimų praktikoje, ypač perkant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugas, kurios skatina teikti į rinką inovatyvias prekes ir paslaugas. Perkamos paslaugos turėtų būti susijusios su visuomenei ar jos grupėms aktualių socialinių-ekonominių problemų sprendimu.

Septinta, norint padidinti MTTP ir inovacijų skatinimo priemonių efektyvumą, būtina supaprastinti naujojo laikotarpio priemonių projektų administravimo taisykles MTTP ir inovacijų projektams, sumažinti jų administravimo kaštus tiek administruojančiai institucijai, tiek projektų vykdytojams ir pakeisti požiūrį į pareiškėjų ir projektų vykdytojų konsultavimą, įgyvendinant toliau išvardijamas priemones.

- 1) Plačiau naudoti visuotinės dotacijos priemones (angl. *global grant*), taikyti bendras taisykles kelių priemonių grupėms, numatytas bendroje visuotinės(-ių) dotacijos(-ų) sutartyje.
- 2) Siekiant, kad pareiškėjams mažėtų didesnės apimties projektų rengimo krūvis ir kokybiškų inovacinių projektų, užtikrinti projektų atranką etapais. Pirmajame etape turėtų vykti projektų idėjų įvertinimas. Pareiškėjai turėtų teikti trumpas, bet konkrečias projektų idėjas (iki 5 p.). Jas įvertinę ekspertai pateiktų savo pastabas dėl projektų tinkamumo ir tobulinimo. Į antrąjį etapą patektų ir visą paraišką rengtų tik tam tikrą balų skaičių surinkusių projektų idėjų autoriai.
- 3) Diegti elektronines paraiškų teikimo ir projektų administravimo priemones. Paraiškos ir kiti dokumentai (pvz., ataskaitos) būtų teikiami elektroninėje erdvėje su elektroniniu parašu.
- 4) Plačiai diegti nedidelės apimties, plačiai siekiančias intervencijas, pasižyminčias supaprastintu administravimu. Supaprastinti *mažos vertės projektų* (iki 50 tūkst. eurų) administravimą įmanoma įtvirtinant visą projekto įgyvendinimui skirtą valstybės paramos sumą kaip fiksuotąją sumą (angl. *lump sum*). Tokiu atveju projekto vykdytojas kartu su paraiška pateikia numatomų išlaidų sąmatą, kuri patvirtinama per projektų atranką. Įgyvendindamas projektą vykdytojas atsiskaito tik už pasiekimų rodiklius, bet ne už lėšų administravimą. Tokiu atveju perkamos paslaugų / produktų kaštai turi būti standartizuoti, aiškiai apibrėžtas objektas ir rezultatas.
- 5) Diferencijuoti paramos skirstymą skirtingoms tikslinėms grupėms (pvz., jaunoms įmonėms ir įmonėms, veikiančioms ilgiau kaip trejus metus), užtikrinant, kad tarp jų nebūtų konkurencijos.
- 6) Skatinti greitą ir kokybišką atsakymą į tikslines pareiškėjų ar projektų vykdytojų užklausas. Diegti paslaugų kokybės vertinimo rodiklius MITA ir (ar) LVPA veiklos rezultatų sistemoje. Tarp šių rodiklių numatyti klientų pasitenkinimą paslaugomis bei atsakymo į paklausimus greitį (dienomis).
- 7) Rengiant priemonių projektų finansavimo sąlygų aprašus konsultuotis su potencialiais pareiškėjais (ypač inovacijų paramos paslaugų teikėjais) dėl finansuojamų veiklų, pareiškėjų ir partnerių tinkamumo.

Aštunta, siekiant didinti mokslo ir verslo bendradarbiavimo efektyvumą būtina šalinti sisteminius bendradarbiavimo kliuvinius, įgyvendinant šiuos apibendrintus siūlymus, kurių įgyvendinimas gali pareikalauti išsamesnio tyrimo:

- 1) sukurti finansinių ir kitų paskatų įrankį, skatinantį mokslo ir studijų institucijas taikyti ŠMM siūlomas metodines intelektinės nuosavybės apsaugos mokslo ir studijų institucijose rekomendacijas;
- 2) skatinti ir finansiškai remti technologijų perdavimo padalinių kūrimą mokslo ir studijų institucijose;
- 3) svarstyti ir diegti viešosios ir privačios partnerystės principus, sudaryti sąlygas mokslo ir studijų institucijoms įnešti savo lėšas į bendrus su verslu MTTP projektus;
- 4) skatinti mokslo ir studijų institucijų valdymo pokyčius, užtikrinančius greitesnį ir lankstesnį sprendimų priėmimą (dėl dalyvavimo projektuose, sutarčių su verslo įmonėmis pasirašymo ir kitose aktualiose mokslo ir verslo bendradarbiavimo srityse), aukštesnį prioritetą verslo užsakymams;
- 5) stiprinti mokslo ir studijų institucijų mokslo produkcijos vertinimą ir užtikrinti aukštus standartus, siekiant didinti viešojo sektoriaus mokslinių tyrimų kokybę.

Devinta, didinti MTTP ir inovacijų paramos infrastruktūros efektyvumą ir aktualumą verslo poreikiams:

- 1) inovacijų paramos paslaugas nukreipti į aiškesnius ir labiau individualizuotus vertės pasiūlymus verslui;
- 2) siekiant išvengti skirtingų sąvokų interpretavimų, parengti rekomendacinio pobūdžio dokumentą, kuriame būtų rekomenduojamų inovacijų paramos paslaugų sąrašas su pavyzdžiais ir aprašais;
- 3) MTTP ir inovacijų kuriamos ir plečiamos infrastruktūros subjektams nustatyti ilgalaikę programą, kurioje būtų nurodyti tikslai ir siektini uždaviniai, numatomos valstybės investicijos, rezultatyvumo matavimo principai;
- 4) gerinti inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų darbuotojų kvalifikacinius gebėjimus ir kompetencijas atitinkamose srityse (ypač žinių ir technologijų perdavimo, technologinių ir inovacinių auditų);
- 5) užtikrinti inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų tarpusavio koordinavimo veiklą per MITA atliekamas funkcijas;
- 6) peržiūrėti ir atnaujinti slėnių koncepciją, numatant inovacijų paramos paslaugas teikiančių institucijų vietą bendroje sistemoje;
- 7) įtraukti į slėnių valdymą (o ne *ex post* stebėseną) su verslo struktūromis susijusias organizacijas ir inovacijų paramos paslaugas jau teikiančias organizacijas.